

Majorosi Ádám¹

Olaszországi muszlim szervezetek

Italian Muslim Organisations

Absztrakt

Főleg három szervezetet, és tevékenységeiket veszem górcső alá, igyekszem bemutatni a feladataikat, intézményeiket és a kooperációban játszott szerepüket. Olaszországban a muszlimok lélekszáma megközelíti a 2 millió főt, ami a lakosság 1,2%-a. A muszlimoknak fontos az érdekvédelmi szervezetek jelenléte Olaszországban, hiszen intézményesített párbeszéd hiányában a vallások közötti akut ellentétek, valamint a menekültválság és a terrorizmus által generált szociális biztonságpercepció romlása felerősítheti a két fél elidegenedését. A szervezetek főbb profilja az elfogadás erősítése, a muszlimok számára az európaihoz hasonló munkalehetőség és jogok biztosítása, és a kapcsolatok kiépítése a többi egyházzal.

Kulcsszavak: Olaszország, iszlám, kulturális összekapcsolás, UCOII, CICI, Európa legnagyobb mecsete, COREIS, asszimiláció

Abstract

In this essay I would like to write about three Muslim organisations in Italy, and show their activities and their role in the cooperation between religions. The number of the Muslims reach 2 million, and they are the 1.2% of the population. The protection of rights is important to the Muslims, because the lack of cooperation leads to conflicts between religions, and terrorism and racism can lead to greater violence. The majority of these organisations work for the integration of the Muslims and the other believers, equality in work and in the practice of religion.

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz – National University of Public Services, Doctoral School of Military Sciences, PhD Student, e-mail: majorosiadam@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2939-3103>

Keywords: *Italy, Islam, Cultural Cooperation, UCOII, CICI, the biggest mosque of Europe, IRCI, assimilation*

Bevezetés

Olaszországban jelenetős muszlim közösség él. Döntő többségük szunnita, a síiták csak 1,5%-ban vannak jelen.² A számuk bizonytalan, körülbelül 2,5 millió fő. Am ha ezt az adatot nézzük, akkor az téves következtetésekhez vezethet. Itt külön kell választanunk az olasz állampolgársággal rendelkezőket, valamint a bevándorlókat. A muszlim vallásúak 43%-a olasz állampolgársággal rendelkezik, míg a fennmaradó 57% főleg a bevándorlók közül kerül ki. A bevándorlók 28%-a (408 031 fő) Marokkóból, 15%-a (213 441 fő) Albániából, 7%-a (105 288 fő) Bangladesből, míg szintén 7%-a (104 957 fő) Pakisztánból érkezett.³ A muszlimok között az olasz állampolgárok aránya 37%, ennek jelentős része olasz állampolgárságot szerzett bevándorlók közül került ki, a muszlimok közötti „tényleges” olasz állampolgárok száma rendkívül alacsony, csupán néhány tízezer fő.⁴ Jelentős növekedésnek indultak mellettük a keresztény vallási irányzatok képviselői.

Erre kiváló példa az ortodox keresztény vallás is, amelynek hívei a bevándorlók között több mint 1,6 millióan voltak, míg a muszlim bevándorlók lélekszáma kevesebb volt mint 1,4 millió fő. Ha arányaikban nézzük, akkor a muszlimok összesen 15%-ot tesznek ki az Olaszországban megtalálható vallások közül, míg a protestánsok 27%-ot, vagy a Jehova Tanúi 25,7%-ot.⁵ A muszlim vallású emberek jelentős része Észak-Olaszország tartományaiban telepszik le, például Emilia Romagnában vagy Venetóban, mivel több lehetőségük van álláshoz jutni, jobb a megélhetés, és jobb szolgáltatások vannak, mint a szegényes délen.⁶ Nem véletlen, hogy a muszlim vallási szervezetek is főleg Észak-Olaszországban alakultak ki. Ezek a szervezetek nagyon fontosak a muszlimok számára. Egyrészt, és ez a legfontosabb feladatuk, elősegítik az integrációt a muszlimok és a keresztények között. Ez azért fontos, mert a muszlimok eltérő országokból és kultúrkörökből érkeztek és ahhoz, hogy beilleszkedjenek az olasz társadalomba, feltétlenül szükségük van ezekre a szervezetekre, hogy megtanulják az alapvető normákat, vagy például megtanulják az olasz nyelvet. De ezek a szervezetek segítenek a bevándorlóknak szállást szerezni, esetleg álláshoz is juttatják a bevándorlókat, vagy éppen jogi tanácsadást is tudnak nyújtani nekik. Erre kiváló példa az IKOU (Unione delle Comunità Islamiche d'Italia, UCOII, Iszlám Közösség Olaszországi Uniója), amely például a menekültválság alatt is igyekezett szállást

² Nadia Zatti: „Ho un cervello sotto il velo!”, Il punto di vista delle donne musulme, Cavinato Editore International, Brescia, Italia, 2013, 56.

³ Quanti sono i musulmani in Italia? www.ilpost.it/2016/12/14/numero-musulmani-italia/

⁴ Fabrizio Ciocca: Musulmani in Italia: una presenza stabile e sempre più italiana, www.lenius.it/musulmani-in-italia/ (Letöltve: 2019. 04. 04)

⁵ Immigrati e religioni in Italia: gli ortodossi superano i musulmani, 2016, www.ismu.org/wp-content/uploads/2018/03/Immigrati-e-religioni-in-Italia-2017_27.3.2018-1.pdf (Letöltve: 2017. 05. 08.)

⁶ Francesco Gnagni: Ecco i veri numeri sui musulmani in Italia. Parla il prof. Introvigne, 2016, <http://formiche.net/2016/11/21/le-religioni-il-pluralismo-e-le-minoranze-secondo-il-rapporto-cesnur-parla-il-sociologo-introvigne/> (Letöltve: 2017. 05. 08.)

biztosítani a menekülteknek, illetve együttműködött a menekültválság kezelésében a hatóságokkal. De nemcsak a muszlimok számára nyitottak ezek az intézmények, hanem például a más vallású olasz emberek számára is.⁷ Ebben a kérdéskörben jelentős szolgáltatásokat nyújtanak a fiataloknak, például lehetőség van az arab nyelv tanulására. Igyekeznek a többi vallási szervezettel is együttműködni, mert egyrészt így képviselik a muszlim értékeket és érdekeket Olaszországban, másrészt bizonyos esetekben igyekeznek egységes fellépést biztosítani. Erre kiváló példa lehet a terrorizmus visszaszorítására tett közös erőfeszítések területe.

Jelen tanulmány három szervezettel fog kiemelten foglalkozni. Az első az UCOII lesz, amely Észak-Olaszországban, Anconában alakult meg 1990-ben. Fő feladata az integráció elősegítése a muszlimok és más vallások között, elsősorban az ország északi területén, de tágabb értelemben egész Olaszországban. A másik jelentős szervezet az OIKK (Olasz Iszlám Kulturális Központ – Centro Islamico Culturale d' Italia, CICI), amely a másik két szervezettől eltérően Rómában alakult meg, a fővárosban található muszlim közösség képviselete céljából. Központja a Róma belvárosában 1995 óta álló nagy mecset, amely ahhoz hasonló szerepet játszik, mint az al-Azhar mecset Egyiptomban. Hiszen több funkciót is ellát egyszerre, például elsősorban mint imahely, de oktatási központként is alkalmazzák, ahol az olaszországi imámok oktatása mellett nyelvórákat is tartanak és idegenvezetőket is képeznek. Végezetül az utolsó fejezetet az OIVK (Olasz Iszlám Vallási Közösség – Comunità Religiosa Islamica Italiana, COREIS) bemutatására használok fel, amely szervezet Milánóban alakult meg és amely szervezet a többi szervezet hasonló tevékenységei mellett igyekszik harcolni a szélsőségesek ellen, illetve jelentős nemzetközi tevékenységet is folytat, főleg a menekültválsággal kapcsolatban az Európai Unió és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet keretein belül.⁸

IKOU (Iszlám Közösség Olaszországi Uniója, Unione delle Comunità Islamiche d'Italia – UCOII)

Az IKOU 1990 januárjában alakult meg Anconában az OTU (Unione degli Studenti Italiani, USMI Olasz Tanulók Uniója) szervezet utódjaként, az elnöke pedig Izzeddin Elzir. A szervezet munkájában férfiak és nők egyformán részt vesznek, létszámuk megközelíti a 160-at, illetve több más szerveződéssel is kapcsolatban állnak. A szervezet törekszik az olasz társadalmon belüli szolidaritást erősíteni a muszlimok felé és igyekszik a muszlim érdekérvényesítést is növelni ezen belül, tiszteletben tartva a vallási szabadságjogokat és igyekszik segíteni a muszlim vallású emberek integrációját a társadalomba.⁹ Egyrészt tehát igyekszik biztosítani a muszlimok érdekeinek érvényesülését az alkotmány betartásával, másrészt pedig igyekszik lehetőséget biztosítani a muszlim vallású embereknek az olasz kulturális életben való minél nagyobb

⁷ Az IKOU története, UCOII, Storia, www.ucoii.org/storia/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

⁸ Az OIVK antiradikális tevékenysége, COREIS, Antiradicalismo, www.coreis.it/wp/antiradicalismo/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

⁹ Az IKOU története, UCOII, Storia, www.ucoii.org/storia/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

részvételre, mert úgy véli, hogy ezzel közelebb lehet hozni a muszlim és keresztény vallású embereket és elő lehet segíteni a két fél integrációját.

Ezen felül, mint már említettem, a szervezet igyekszik a muszlim érdekeket képviselni olyan módon, hogy az nem ütközik az alkotmányba. Viszont igyekszik elérni azt, hogy ezzel összhangban az iszlám közösség szabadon gyakorolhassa a vallását és szabadon részt vehessen az istentiszteletein, az alkotmánynak megfelelően.

Az IKOU-t 6 alapelvre alapozták, az őszinteségre, az Istenre való támaszkodásra, a kiválóságra, a kitartásra, a testvériségre és az irgalomra. Mint látható, ezek az elvek a Koránból származnak, ám egyúttal a nyugati kultúrkörben is jelentős a hatásuk. Úgy vélem, hogy éppen ezért esett ezekre a választás, hiszen ezekkel az elvekkel igyekeznek közelebb hozni a muszlim embereket a keresztényekhez, és ezek az elvek segíthetnek az integráció megvalósításában is. Azonban jelentős különbségek is vannak ezen elvek alkalmazásában. Például a testvériséget, mint elvet nemcsak a muszlim emberek testvériségére, közösségére értelmezték, hanem a többi vallás felé is ezt az elvet alkalmazták, hogy ezáltal adjanak alapot a párbeszédnek a vallások között, és elősegítsék egymás jobb megértését. Ami nem illeszkedik ezen elvek közé az a kiválóság. Ezt a Korán nem igazán hangsúlyozza, hiszen nem lehet senki kiváló, csak Isten. Úgy vélem, hogy ez maga egy nyugati eszme, amelyet az UC0II azért tett a magáévé, mert ezzel akarta hangsúlyozni azt, hogy az iszlám mellett fontosak a nyugati értékek, és ezek az iszlámmal összeegyeztethetők.¹⁰

Az IKOU bizonyos feladatairól korábban már röviden szóltam. Most szeretném ezt a területet bővebben kifejteni, mivel úgy vélem, hogy egy nemzetközi szervezet legjobban az általa végzett feladatok határoznak meg. Az IKOU legfontosabb feladata a képviselet. Igyekszik ugyanis képviselni a muszlim embereket az állami hatóságok, például az olasz kormány, illetve a nemzetközi intézmények előtt is. A szervezet igyekszik kihasználni minden uniós és hazai jogot a képviseletre, azonban ez akadályokba ütközik.¹¹

Az IKOU ugyanis úgy véli, hogy bár a muszlim közösség a második legnagyobb Olaszországban, de a teljes képviselet számukra nem adatott meg teljesen. A szervezet az olasz alkotmány 8. fejezetére hivatkozik ez ügyben, amely kimondja, hogy minden vallás egyenlőnek számít Olaszországban, és minden vallásnak joga van ahhoz, hogy saját szervezetet és saját szabályzatot állítson fel. Ha előzetesen megnézzük a jogszabályt és az IKOU azon hivatkozását, hogy számukra nem adatott meg a teljes képviselet a jogszabály szerint, akkor ellenmondást találunk, hiszen az alkotmány kimondja, hogy minden, a katolikus vallástól különböző egyház alapíthat magának szervezetet. Úgy vélem, hogy itt az IKOU-nak több problémája is felmerült nemcsak az alkotmány rendelkezéseivel, hanem az alkotmány háttérében rejlő okokkal is. Mivel az alkotmány kimondja minden, a katolikus vallástól eltérő vallás jogát a szervezetalapításra, azonban ezeknek a vallási irányzatoknak a döntő része keresztény. Így viszont az IKOU próbálkozásai arra, hogy felhívja magára figyelmet elhalnak, mivel a sok keresztény vallási szervezet között a muszlim szervezetek elvesznek.¹² Ez azért is jelentős probléma, mert így kérdésessé

¹⁰ Az IKOU értékei, UC0II, Valori, www.ucoii.org/valori/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

¹¹ Lo sforzo più grande è proprio cambiare noi stessi, IKOU, 2016, www.ucoii.org/1756/news-eventi/sforzo/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

¹² Olasz alkotmány, 8. cikkely, www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/cost/art8.htm (Letöltve: 2017. 05. 08.)

válí a források megszerzése, hiszen mivel kétségessé válí az emberek megszólítáa, a befolyt összeg is kicsi marad. Másrészt pedig az alkotmány 8. cikke rendkívül tág megfogalmazást használ, így lényegében nincs pontosítva, hogy milyenek legyenek a vallási szervezetek, nem rendelkezik a 8. cikk a szélsőségesek ellen alkalmazott jogszabályokról, sem pedig a képviselő módjairól sem. Ezért pedig előfordulhat, hogy más szervezetek esetleg visszaélnék ezekkel saját maguk javára. Így pedig érthetővé válí az IKOU aggodalma,¹³ hogy az ő szervezetüket kevésbé akarják meghallgatni, és kevesebb jogot éreznek maguknak, mint a többi keresztény szervezet.

Az IKOU igyekszik közös tevékenységeket és projekteket megvalósítani a helyi muszlim és állami szervezetekkel. Erre nagy hangsúlyt helyeznek, hiszen ezáltal tudják megmutatni magukat a nem vallásos muszlimoknak, és együttműködni az állami szervezetekkel, ezáltal erősítve a két vallás közti kötelekeket.¹⁴

Másrészt pedig igyekeznek sok muszlimot bevonni nemcsak az IKOU, hanem kisebb muszlim szervezetek munkájába is, hiszen ezáltal tudják összekovácsolni a közösséget és a közös identitást igyekeznek a közösség szolgálatába állítani. Viszont ennek praktikus okai is vannak. Így a muszlimoknak nem kell a szervezet központjában munkát vállalniuk, hanem megtehetik ezt a kisebb városokban, ezért így az egész közösséget képesek lehetnek mobilizálni. A közös projektek főleg a kulturális élet támogatásában, a szociális helyzet javításában, és az érintkezés elősegítésében játszanak szerepet. Azonban az IKOU igyekszik a veszélyhelyzetekben is segítséget nyújtani és együttműködni az olasz hatóságokkal. Erre kiváló példát nyújtanak az olaszországi földrengések, mint például a legutóbbi földrengések Lazióban, vagy Umbriában, amikor az IKOU segítséget nyújtott a hatóságoknak és a katasztrófavédelmi szervezeteknek a helyzet kezelésében. Megemlíthetjük a 2015-ben, a szír polgárháború nyomán létrejött menekültválságot is, amikor az IKOU helyi szervezetei igyekeztek segítséget nyújtani a válság kezelésében, illetve tanácsadással és jogi segítséggel fordultak a menekültek felé, akiket igyekeztek elszállásolni.¹⁵

Nagyon fontos sarokköve a szervezetnek az integráció előmozdítása az olasz társadalomban. Ezért igyekszik fenntartani a párbeszédet az olasz és más vallási szervezetek és a muszlim szervezetek között. Igyekszik kihangsúlyozni a muszlim értékeket, ugyanakkor az asszimiláció híve is, hiszen azért dolgozik, hogy a muszlim vallású emberek integrálódni tudjanak a társadalomba, viszont megőrizhessék a vallási identitásukat a társadalmon belül. Ezt pedig megnehezíti, hogy a muszlim vallási szokások eltérnek a nyugati, keresztény szokásoktól, ez pedig bizonyos esetekben súrlódásokhoz vezethet a muszlimok és a keresztények között. Erre kiváló példa, hogy 2010-ben, Észak-Olaszországban egy iskolai ünnepség után a muszlim gyerekek nem kaptak a muszlim vallási előírásoknak megfelelő ételt az iskolában, majd miután ezt szóvá tették, kizavarták őket az iskola menzájából. Ez pedig konfliktust okozott az IKOU vezetője és a bresciai polgármester között, amit csak belügyminiszteri intézkedésre

¹³ Italy, U.S. Department of State, <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/irf/2009/127317.htm> (Letöltve: 2019. 04. 04.)

¹⁴ Az IKOU tevékenységei, UCOII, Servizi, www.ucoii.org/servizi/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

¹⁵ Massimo Malpica: Il leader degli islamici d'Italia vuole rifilarsi milioni di profughi, Il Giornale, 2015, www.ilgiornale.it/news/politica/leader-degli-islamici-ditalia-vuole-rifilarsi-milioni-1120823.html (Letöltve: 2017. 05. 08.)

sikerült feloldani.¹⁶ De előfordulhatnak más konfliktusok is, amiket az eltérő kulturális hatások generálhatnak, például az eltérő öltözködés.¹⁷ Elmondható, hogy a muszlim szervezetek, imahelyek kialakulása főleg az első generáció megérkezéséhez kötődnek. Ők inkább kevesebb szerepet vállaltak a közéletben és főleg a saját kultúra ápolása felé fordultak. Viszont a megszaporodó imahelyek, muszlim többségű körletek, muszlim boltok az olaszok nemtetszését váltották ki, akik tüntetéseket szerveztek, követelték az Alkotmány 8. cikke bizonyos pontjainak átformálást, illetve imahelyeket szüntettek meg.¹⁸ Azonban az európai terrortámadások, és az ebből eredő gyűlöletbeszéd is vezethetnek az ellentétek kiújulásához. A 2018 márciusi adatok alapján Olaszországban 169 diszkriminatív bűnesetet tártak fel, amelyek közül 19-et fizikai erőszakkal követtek el a többi pedig a verbális erőszak csoportjába tartozik. Ezek jelentős része, a muszlim, vagy annak hitt emberek ellen irányult. Ezt a jelenséget a média erősítette fel, amely a terrortámadások utáni tudósításaival, és az erőszakosabb vélemény-kifejezések bemutatásával növelte ezt a tendenciát.¹⁹ Ráadásul az olaszországi muszlim fiatalok 2. generációja sokkal jobban szeretné hallatni a hangját a napi politikában, ami az olaszok bizonyos részében visszatetszést kelt, és vannak olyanok, akik szerint a muszlim közösségeknek nagyobb szerepet kell vállalniuk a biztonság garantálásában, odafigyelve a szélsőséges tagokra.²⁰ Erre a megoldás a közös programok, találkozók, konferenciák szervezése, amelyekről később is lesz szó. Ezt remekül szemlélteti például a katolikus egyház által működtetett iskola utáni napközi, úgynevezett oratórium, ahol a katolikus fiatalok mellett igyekeznek a muszlim fiatalokra is odafigyelni és képezni őket.²¹ De találhatunk példát közös nyári táborok szervezésére,²² illetve a katolikus egyház igyekszik segíteni a egyes házasságok létrejöttében.

Akadályokba ütközik a muszlim imahelyek építése is Észak-Olaszországban, elsősorban a hatóságok részéről az előítéletek miatt. Ezért az IKOU igyekszik gyakran megjeleni a nyilvánosság előtt, konferenciákat, és találkozót szerveznek, ahová meghívják több vallási szervezet és az állami intézmények képviselőit is. Ezeken a találkozók, konferenciákon igyekeznek olyan témákat megbeszélni, amelyek nemcsak a muszlimokat, hanem akár a többi egyház képviselőit is érinthetik (kirekesztés, válás a modern korban). Ez viszont azért jó ötlet, mert így úgy tudják kihangsúlyozni a muszlim problémákat, hogy közben az bizonyos részben a többieket is sújtja, így pedig közelebb vihetik a felek álláspontját egymáshoz. Végül pedig nagyon fontos megemlítenünk az IKOU jogi szolgáltatásait, elsősorban a szervezet tagjai közigazgatási

¹⁶ Ucoii: Al nord musulmani discriminati, 2010, www.stranieriinitalia.it/attualita/attualita/attualita-sp-754/ucoii-al-nord-musulmani-discriminati.html (Letöltve: 2017. 05. 08.)

¹⁷ 2008. augusztus 25-én például egy nikábot viselő nőt tiltottak ki a velencei múzeum kiállításáról: Italy, U.S. Department of State, <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/irf/2009/127317.htm>

¹⁸ Roberta Ricucci: Religione e politica nell'islam territoriale, Differenze tra le prime e le seconde generazioni, *Quaderni di Sociologia*, 66 (2014) 2. fejezet, <https://journals.openedition.org/qds/320> (Letöltve: 2019. 04. 09.)

¹⁹ Gregori Carina: Dipartimento di scienze della formazione, Corso di laurea educatore professionale di comunità, Roma Università Degli Studi, 2017-2018, 60–64.

²⁰ Ricucci (2014): i. m. 3. fejezet

²¹ La Chiesa e l'Islam, 2008, www.documentazione.info/la-chiesa-e-islam-0 (Letöltve: 2019. 04. 09.)

²² M. Chiara Biagioni: Giovani cristiani e musulmani: "In un contesto di conflitto e incomprensione, noi crediamo nel valore dell'incontro", 2018, www.agensir.it/italia/2018/09/03/giovani-cristiani-e-musulmani-in-un-contesto-di-conflitto-e-incomprensione-noi-crediamo-nel-valore-dellincontro/ (Letöltve: 2019. 04. 09.)

problémáinak kezelésére (lakhatás, vallási problémák, munkahelyi problémák).²³ Ezeket azonban igénybe vehetik például a muszlim bevándorlók is. Fontos az IKOU számára, hogy a tagok megfelelő jogi védelmet kapjanak, hiszen a szervezet éppen azért jött létre, hogy megvédje és képviselje a muszlim emberek jogait és érdekeit. Ezért aztán, ha a tagok közül valaki a fent említett problémák miatt segítséget kér, akkor a szervezet térítésmentesen biztosít számára jogi védelmet. Ezt a tevékenységet a Technikai ügyekkel foglalkozó iroda koordinálja.²⁴

Olasz Iszlám Kulturális Központ (OIKK, Centro Islamico Culturale d'Italia – CICI)

Az OIKK 1995-ben alakult meg, mint Róma, az olasz főváros legfontosabb muszlim szervezete. A szervezet azonban jóval korábbi és a Muszlim Világliga egyik olaszországi szervezetéből alakult meg. A Muszlim Világliga 1962-ben jött létre, fő feladata pedig az volt, hogy a szunnita vallási irányzat tagjainak kulturális és szociális programok révén segítsen, és így csökkentse az elmaradottságot, és megfelelő életkörülményeket adjon nekik. A szervezet több nemzetközi szervezettel is kapcsolatot tartott, amelyek elismerték, mint nemzetközi szervezetet (ENSZ, EBESZ).²⁵

A szervezet először az 1980-as évek végén jelent meg Nápolyban, az elnöke Mari Scajola volt, aki haláláig töltötte be ezt a posztot. A Muszlim Világliga igyekezett megismertetni a muszlim vallási értékeket Olaszországban, viszont igyekezett elősegíteni a muszlim emberek asszimilációját, úgy, hogy nem mondanak le a muszlim értékekről. A Világligát gyakran vádolták azzal, hogy a szaúdi érdekeket képviseli, mivel gyakran használták a vahhábita ideológiát. De végül maradhattak Olaszországban, mert az olasz kormány elismerte őket, mint nemzetközi szervezetet.²⁶

Maga az OIKK 1995-ben alakult meg, azzal a szándékkal, hogy összefogja a főváros muszlim lakosságát. 2005-ben készült el Rómában a nagymecset, amely Európa legnagyobb mecsetje. Az al-Azhar-hoz lehetne hasonlítani, mivel maga a mecset multifunkciós, egyrészt, mint imahely, másrészt oktatási, kulturális, turisztikai célt is szolgál. Az OIKK, mivel Olaszország központi részén jött létre, főleg ennek a régiónak a muszlim lakosságát igyekszik összefogni. A szervezet bár Rómában székel, de igyekszik fenntartani a kapcsolatot más muszlim szervezetek között Európában.²⁷ Az OIKK igyekszik olyan tagokat befogadni, akik muszlimok, és a tagoknak nem lehet politikai tevékenysége a szervezeten kívül, mert különben kizárásban részesülnek.²⁸ A szervezet

²³ Az IKOU története, UCOII, Storia, www.ucoii.org/storia/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

²⁴ IKOU, Technikai Iroda, UCOII, Ufficio tecnico, www.ucoii.org/ufficio-tecnico/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

²⁵ La Lega Musulmana Mondiale – Italia e il Centro Islamico Culturale d'Italia, www.cesnur.com/lislam-e-i-movimenti-di-matrice-islamica-in-italia/la-lega-musulmana-mondiale-italia-e-il-centro-islamico-culturale-ditalia/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

²⁶ Uo.

²⁷ Moschea di Roma, Centro Islamico culturale, Pro Loco Roma Capitale, www.prolocoroma.it/moschea-di-roma-centro-islamico-culturale/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

²⁸ A CICI alkotmánya, https://amblavana.esteri.it/resource/2013/07/68802_f_amb61StatutoCici.pdf (Letöltve: 2019. 04. 06.)

igyekeznek az iszlám értékei mentén élni, és harcolni az ateizmus ellen, valamint igyekeznek a többi egyházzal is fenntartani és növelni a kapcsolatokat. Ez fontos, mivel ezzel elősegítik a muszlimok asszimilációját Olaszországban, másrészt pedig igyekeznek megismertetni a muszlim értékeket a többi vallás képviselőivel, így pedig elősegítik a két fél kooperációját. A szervezet olyan hagyományos feladatokat is ellát, mint például a jótékonyági gyűjtés, amelyet muszlim művészek, műalkotások számára, vagy a hátrányos helyzetű muszlimoknak ajánlanak fel. Úgy vélem, hogy ezzel is elősegítik a muszlimok jobb elfogadottságát Olaszországban, mivel a hagyományos értékek bemutatása és elfogadtatása egy nyugati országban növelheti a befogadás esélyeit is.

Az OIKK pénzügyi tevékenysége is ezeket a tevékenységeket fedi le és kívánja megvalósítani. Ezeket különböző részvények árusításából, adományok gyűjtéséből, és egyéb rendezvények lebonyolítása után befolyt összegekből finanszírozzák.²⁹

A szervezetnek több különböző jogállású tagcsoportja van. Az egyik ezek közül az alapítótagok csoportja. Ők azok, akik a szervezetet alapították, és akik a részvények jelentős részét is birtokolják, így lényegében ők határozzák meg a szervezet működését. A következő tagcsoport a fenntartással tagságot szerzők, akik fedezik a szervezet kiadásait, ezért pedig a szervezet Adminisztratív Tanácsa döntése alapján a tanács tagjai lesznek az alapító tagok mellett. A szervezetnek vannak tiszteletbeli tagjai is, akiket a Tanács döntése alapján a szervezet Közgyűlésének többsége választ meg. Ők azok, akik jelentős tevékenységükkel elősegítették a szervezet működését, ezt pedig a szervezet tagsággal honorálja a számukra. És természetesen vannak rendes tagjai is a szervezetnek. Nekik kérvényezniük kell a csatlakozást, és általában két pártfogóra van szükségük, akik képviselik őket az Adminisztratív Tanács ülésén, ahol igyekeznek hangsúlyozni a jelölt kiválóságát és alkalmasságát a tagságra. Végül a belépésükről a Tanács minősített többséggel határoz. A döntésüket a leendő tag felé nem kell megindokolniuk, és a döntésük általában végleges. A rendes tagok (11 fő,³⁰ főleg a finanszírozó tagok) egyébként a szervezet jelentős pénzforrását jelentik, mert éves tagsági díjat fizetnek, amit a Tanács határoz meg. A tagság több okból szűnik meg. Az első ok a szervezet tagjának halála. A másik pedig az illető írásbeli lemondása után következik be. Végül pedig ki is zárhatják a tagok közül. Ez úgy történhet meg, ha az illető vagy jelentős szabályszegést követ el, vagy pedig nem fizette az éves tagdíjat. Ekkor az Adminisztratív Tanács elé kerül az ügy, akik igyekeznek minden szempontot figyelembe venni, mielőtt szavaznának, például a sérelmet elkövető személyt is meghallgatják. Végül a Tanács tagjainak többsége határoz az illető tag kizárásáról, amivel együtt minden kötelezettség megszűnik a szervezet felé, viszont a kizárt tag nem tarthat igényt a rendes tagoknak járó kedvezményekre sem.³¹

A szervezetet három részre lehet osztani, a Közgyűlésre, az Igazgatótanácsra, és a Számvevőszékre. Az első intézmény, amit szeretnék bővebben bemutatni, a Közgyűlés lenne. A Közgyűlésnek rendes, és rendkívüli ülései vannak, amelyet

²⁹ Paolo Balduzzi: Incontro con Abdellah Redouane, direttore del Centro Islamico Culturale d'Italia, 2010, <https://romaamor.org/2010/09/09/incontro-con-abdellah-redouane-direttore-del-centro-islamico-culturale-ditalia-a-roma-da-quasi-14-anni/> (Letöltve: 2017. 05. 08.)

³⁰ Soci Fondatori, www.sezione-italiana-cici.org/?page_id=285 (Letöltve: 2019. 04. 06.)

³¹ Az OIKK alkotmánya, www.scribd.com/document/341329834/Statuto-Centro-Islamico-Culturale-d-Italia (Letöltve: 2017. 05. 08.)

az Igazgatótanács, vagy bármely tag kérésére összehívhatnak, ha legalább a tagok egynegyed része támogatja, és az Igazgatótanács elnöke is levélben ezt kéri. A rendes üléseket legalább évente egyszer tartják, mindig márciusban, és minden ülésről 15 nappal korábban minden tagot értesíteni kell. Az ülések nyilvánosak, és ha több napig elhúzódnak, akkor több helyszínen tartják őket. Az ülések általában akkor tekinthetők határozatképesnek, ha a tagok kétharmada megjelent az ülésen. Ha ez nem történt meg, akkor a következő ülés előtt előre meghatározzák azt, hogy ki jön el a szavazásra, így mindig szavazásképes lesz az ülés. Egyébként a rendes ülések alkalmával minősített többséggel, míg a rendkívüli üléseken kétharmados többséggel döntenek. A rendes üléseken választják meg az Igazgatótanács és a Számvevőszék tagjait, hagyják jóvá a költségvetést, és felmentik az Igazgatótanács tagjait, valamint a szervezet alkalmazottait, nevezik ki a tiszteletbeli tagokat és döntenek az olyan ügyekben, amelyeket az Igazgatótanács az Adminisztratív Tanács elé terjesztett. Rendkívüli ülés esetében pedig az alkotmánymódosításról és a szervezet feloszlásáról és a vagyonszétosztásáról döntenek.³²

Az Igazgatótanács háromtagú, akiket a Közgyűlés választ meg az alapító tagok közül, illetve hiányukban a többi részvényes közül választják meg a tagokat. A tagok pedig egymás között, szavazás útján választanak elnököt, egy titkárt (Kincstárnok), és egy Tanácsadót. Ha megüresedik egy hely, akkor a tagok többsége választ új tagot az alapítótagok, ezek hiánya esetén pedig a többi részvényes közül. Általában egyszerű többséggel döntenek, de szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt. Az Igazgatótanácsnak három évig van mandátuma, de három év után újraválaszthatók.³³ Az Igazgatótanács csak akkor határozatképes, ha minimum két tagja jelen van, köztük az elnök. Ez a szervezeti egység szerkeszti a szervezet éves költségvetését, amelyet 15 nappal a Közgyűlésen való megtárgyalás előtt oda kell adni a részvényeseknek és a Számvevőszéknek megvitatásra és ellenőrzésre. A szervezet, hogy a jobb működést elősegítse, további bizottságokat, ezzel együtt pedig feladatokat is ruházhat az Igazgatótanácsra, főleg szervezeti, és egyéb ügyekben, amely bizottságok viszont a Közgyűlésnek tartoznak elszámolással.³⁴

A Számvevőszéknek három tagja van, akiket a Közgyűlés rendes ülésen választ meg. Ők vizsgálják át a költségvetést, illetve ők alakítják ki azt az Igazgatótanáccsal együtt, és nyújtják be elfogadásra a Közgyűlésnek. A szervezetet kifelé az elnök képviseli, illetve akadályoztatás esetén a Közgyűlés elnöke, vagy pedig az Igazgatótanács elnöke. Így lényegében az egységes képviseletet képesek megvalósítani és fenntartani. Néhány mondatban még szeretnék kitérni az oktatásra, ami a szervezet egyik nagyon fontos tevékenységi területe. Ugyanis a mecset maga képez imámokat, mint egyedüli muszlim szervezet Olaszországban. Ezt 2016-ban érték el, amikor sikerült meggyőzni erről a belügyminisztériumot. Az oktatás 2016 júliusában indult olasz nyelven, hogy megfelelően képzett imámok oktatását valósíthassák meg.³⁵ Ez a kezdeményezés

³² Uo.

³³ Balduzzi (2010): i. m.

³⁴ Az OIKK alkotmánya, www.scribd.com/document/341329834/Statuto-Centro-Islamico-Culturale-d-Italia (Letöltve: 2017. 05. 08.)

³⁵ Moschea di Roma: partono i corsi di italiano per gli imam, 2016, http://roma.corriere.it/notizie/cronaca/16_luglio_24/moschea-roma-partono-corsi-italiano-gli-imam-55026634-5175-11e6-a1bb-4fa8da21b0a1.shtml (Letöltve: 2017. 05. 08.)

fontos szerepet játszhat abban, hogy az itt képzett imámok nem lesznek radikálisok, ráadásul így a liberális értékek elérhetnek az olasz muszlimokhoz és a menekültekhez is, növelve az integrációt. Másrészt az OIKK fontos a radikalizáció elleni harcban is, mivel rendszeresen fellépnek a terrorizmus ellen. Erre kiváló példa a 2016. július 3-án Dakában, Banglades fővárosában végrehajtott merényletekre adott reakció, amikor a szervezet elítélte a támadást, és részvétet nyilvánított a kilenc megölt olasz állampolgár családjának.³⁶ Emiatt aztán a szervezet egyrészt kiváló eszköz arra, hogy csökkentse a radikális eszmék terjedését Olaszországban, másrészt pedig növelni tudja a muszlimok beilleszkedését, és csökkenteni például a bevándorlók radikalizálódását, és így elejét veheti a terrorcsoportok meghonosodásának az országban.³⁷

OIVK (Olasz Iszlám Vallási Közösség, *Comunità Religiosa Islamica Italiana* – COREIS)

Az OIVK egy nemzeti muszlim szervezet, amely azzal a céllal jött létre, hogy a muszlim identitást megtartva kooperáljon a társadalom különböző szegmenseivel és igyekezzen a muszlim értékek figyelembevételével elősegíteni a muszlim közösség beilleszkedését a társadalomba. A szervezet maga nagy hangsúlyt helyez az olasz iszlám vallású emberek képviselőire is. Ez egyébként újdonság, amiben különbözik a többi két szervezettől. Hiszen a másik két szervezet inkább a vallás univerzalitását hangsúlyozza, és ők minden muszlim ember előtt nyitva állnak. Míg az OIVK nemcsak minden muszlim felé szeretne nyitni, hanem az olasz muszlimok felé is, ami azért is bizonyul megfelelő elképzelésnek, mert ők vannak kevesebben a muszlim vallású emberek között, éppen ezért kevésbé vannak megszólítva, és úgy vélem, hogy kevésbé vannak bevonva a közösség ügyeibe.³⁸ Így viszont az olasz származású muszlim emberek is jobban beleszólhatnak a szervezet alakításába, többet is áldozhatnak a közösség ügyeire, és ők is hallathatják a hangjukat, amivel bizonyos mértékű befolyáshoz is juthatnak. Az OIVK központja Milánóban van. A központ 8 képviselővel dolgozik együtt, akik különböző észak-olasz tartományokban képviselik a muszlimok érdekeit (mint például Piemont, Emilia Romagna, vagy Toszkána). Itt a helyi képviselők igyekeznek együtt dolgozni több különböző vallási szervezettel és együttműködni a helyi önkormányzattal, annak érdekében, hogy olyan programokat valósítsanak meg, amelyek segítenek a muszlim emberek elfogadásában és a helyi szociális, kulturális élet támogatásában.³⁹ A 8 képviselő alá rendelt régiók között megjelent Szicília régiója is. Ez pedig azért érdekes, mert az olasz szervezetek hagyományosan Észak-Olaszországra koncentrálnak, mivel a muszlim bevándorlók nagy többsége ott telepszik le, mivel ez a legfejlettebb régió az országban, és megfelelő életkörülményeket biztosít nekik.

³⁶ Centro islamico Culturale d'Italia condanna assalto di Dacca, 2016, <http://agenziaStampaItalia.it/politica/politica-nazionale/29986-terrorismo-centro-islamico-culturale-d-italia-condanna-assalto-di-dacca> (Letöltve: 2017. 05. 08.)

³⁷ Ugo Gaudino: Islam e radicalizzazione jihadista in Italia: cosa possiamo imparare dal caso francese? *Iriad Review*, (2018/4) 6–7. www.archiviodisarmo.it/index.php/it/archivio-online/finish/292/4674 (Letöltve: 2019. 04. 06.)

³⁸ COREIS, Spiritualità, www.coreis.it/wp/spiritualita/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

³⁹ Az OIVK önmagáról: COREIS, Chi siamo, www.coreis.it/wp/chi-siamo/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

Szicília minden bizonnyal azért került be a további 7, északi régió mellé, mert ide érkeznek a menekültek, és a 2015-ös menekültválsággal kapcsolatosan a szervezet igyekszik Szicíliában is terjeszkedni, hogy segítsen a menekülteknek.

Az OIVK számára rendkívül fontos a muszlim identitás hangsúlyozása. Igyekszik a szunnita iszlám elvei mentén képviselni a muszlim érdekeket, és közben kapcsolatot tart a mediterrán térség keleti partvidékével is. Ez számukra fontos, mert így a szervezet egyfajta hidat tud képezni a muszlim és a nyugati értékek között, és úgy vélem, hogy a keleti kapcsolatok nagy fontossággal bírnak a szervezet számára, hiszen a pénzügyi támogatás mellett segíthet meghatározni az identitást is, ezzel pedig hozzájárul a nyugati értékekkel való ötvözéshez és a jobb kapcsolatok kialakításához a nyugati szervezetekkel.⁴⁰

Nagyon fontos az oktatási tevékenység is. Mint láthattuk a többi esetben, az oktatás elsőrangú helyen szerepel e szervezetek tevékenységi körében, mivel ezek a szervezetek szeretik kinevelni a saját utánpótlásukat, másrészt pedig mert ezek a szervezetek a szunnita iszlám különböző változataiban hisznek, ezért szükségük van olyan szakképzett emberekre, akik segítenek eligazodni a hit rejtelmében. Harmadrészt pedig nagyon fontos, hogy egyrészt a muszlim bevándorlók számára a muszlim érdekvédelmi szervezetek meg tudják teremteni a nyelvtanulás lehetőségeit, illetve a nem muszlim olasz fiatalok számára is tudjanak nyújtani tanulási lehetőséget, elsősorban a muszlim kultúra megismerésével kapcsolatban. Erre találunk példát az OIVK-nál is. Mivel a szervezet számára létfontosságú a saját értelmiségi rétegének kinevelése, ezért 2007-től kezdődően már vallási képzéseket is tart, ahol imámokat, az imát vezető prédikátorokat, és női vallási segítőket, illetve teológusokat képeznek.⁴¹ Mint már említettem, a szervezet nagy hangsúlyt fektet a muszlim vallás és kultúra megismertetésére a nem muszlim vallású érdeklődők számára, ezért olyan kurzusokat igyekeznek szervezni, ahol a tanulni vágyó diákok megismerhetik a muszlim vallást és kultúrát. Ráadásul ezt a tevékenységüket az olasz oktatási minisztérium 2013 óta pénzügyi támogatásban részesíti és igyekszik segíteni a fejlesztésben is.⁴² Egyébként olyan programot igyekeznek kifejleszteni a minisztériummal közösen, amely minden évben változik, így mindig érdekes marad és sok embert fog vonzani.

Nagy hangsúlyt helyeznek a vallások közötti kapcsolatok ápolására is, hiszen ez jelenti a muszlim szervezetek létrejöttének egyik alapját. Azt mondhatjuk, hogy az OIVK kiváló kapcsolatokat ápol a többi keresztény, és a zsidó egyházzal is. A vallások közötti kapcsolatok közös eseményeket, konferenciákat, megemlékezéseket és projekteket foglalnak magukban, amelyek segíthetik a zsidó–muszlim megbékélést. Rendszeres konferenciákon vesznek részt, illetve az OIVK is képviselteti magát a zsinagógában, például jelentős nemzeti ünnepek alkalmával, de ez fordítva is előfordult már. Nagy hangsúlyt helyeznek a két vallás megbékélésére, erre kiváló példa az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetén (UNESCO-n) belül megvalósuló konferencia is a megbékélésről. A másik egyház, amellyel jelentős kapcsolatot alakítottak ki, az a katolikus. Többször találkozott például az egyesület

⁴⁰ La Comunità Religiosa Islamica Italiana (COREIS), www.cesnur.com/lislam-e-i-movimenti-di-matrice-islamica-in-italia/la-comunita-religiosa-islamica-italiana-co-re-is/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

⁴¹ OIVK oktatáspolitiká, COREIS, Educazione, www.coreis.it/wp/educazione/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

⁴² Uo.

elnöke Ferenc pápával, illetve folyamatosan együttműködnek a Szentszék Vallások közti Együttműködés Tanácsával, és az UNESCO-n belül is.⁴³

A muszlim szervezetek programjában további közös pont a radikalizmus elleni fellépés is, mivel úgy vélik, hogy ezek károsak a muszlim közösségre nézve, és ha támadások történnek az európai országokban, akkor azok alááshatják a bizalmat a muszlimok és a keresztények között, ami további erőszakhoz vezet. Az OIVK számára rendkívül káros a radikalizmus erősödése a muszlim világban, mivel úgy vélik, hogy ez összezavarhatja a muszlim hívőket, akik így a radikális eszmék bűvkörébe kerülhetnek. Ezért erre válaszként bővítették az együttműködés körét, hogy megelőzzék a radikális eszmék terjedését. Ebben partner például az Iszlám Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezet, ami segíthet a béke megőrzésében és a szélsőséges eszmék terjedésének a megakadályozásában. Másrészt igyekeznek kapcsolatokat keresni európai/nyugati szervezetekkel is, például a NATO-val, az EU radikalizmus elleni szervével, vagy az Európai Demokrácia Alapítvánnyal is annak érdekében, hogy megakadályozzák a radikalizmus terjedését, illetve, hogy tanácsokkal lássák el egymást annak megelőzésével és felszámolásával kapcsolatban.⁴⁴

Végül még szeretném kiemelni az OIVK-nak azt a tevékenységét is, hogy igyekszik integrálni a muszlim vallású embereket a társadalomba. Ez főleg a menekültek ügyében volt nagy segítség, ahol az olasz hatóságoknak nyújtott a szervezet hathatós segítséget, mivel e segítség nélkül az olasz hatóságok nem tudtak volna boldogulni. Itt ki kell emelnünk azt, hogy az OIVK a muszlim vallás gyakorlásához elengedhetetlen feltételeket biztosította (pénteki ima, muszlim étkeztetés), illetve mindig tartotta a kapcsolatot az olasz hatóságokkal, és az például igyekezett tartani a kapcsolatot az érkező országok muszlim szervezeteivel, hogy megkönnyítse az elszállásolást, és biztosítani tudja a felekezetnek megfelelő imahelyet. Egyébként kiváló összhang alakult ki a muszlim és a többi vallási felekezet között, amit jól mutat, hogy több vallási felekezet is segített a menekültek elhelyezésében, étkeztetésében, vagy például a munkakeresésben is.⁴⁵

Összegzés

Az olasz muszlim szervezetek alapvetően a muszlim emberek jogainak védelme, beilleszkedése, a szabad vallásgyakorlás elősegítése érdekében jöttek létre, általában Észak-Olaszországban, ahol a legtöbb muszlim él. Ezek közül az egyik az UCOII volt, amely igyekezett biztosítani a muszlimok számára a legfontosabb vallási jogokat, együttműködni az olasz hatóságokkal és megismertetni az olasz fiatalokkal a muszlim vallást. A menekültválság során pedig együttműködött az olasz hatóságokkal és igyekezett otthont és munkát biztosítani a bevándorlóknak. A Következő a CICI (Centro Islamico Culturale d'Italia, Olasz Iszlám Kulturális Központ), ami a római fiatalok

⁴³ Andrea Pacini: Il discorso sul rapporto fra Chiesa e musulmani presenti in Italia, formulato a partire dal Concilio Vaticano II, si snoda sia a livello teologico e istituzionale sia in relazione al quotidiano, 2018, www.oasiscenter.eu/it/chiesa-cattolica-musulmani-in-italia (Letöltve: 2019. 09. 19.)

⁴⁴ OIVK radikalizmus-ellenes program, COREIS, Antiradicalismo, www.coreis.it/wp/antiradicalismo/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)

⁴⁵ Az OIVK menekültválság során tett erőfeszítései, COREIS, Integrazione, www.coreis.it/wp/integrazione/

muszlim szervezete, amely egy jelentősebb mecset köré szerveződött. Ez a szervezet főleg a római intézményekkel és a jelentősebb nemzetközi muszlim szervezetekkel működött együtt, és a mecset révén jelentős oktatási, kulturális tevékenységet is kifejt (imámok képzése, kulturális oktatás, arab nyelvtanítás). Végül említettük a COREIS-t is, amely szintén az Észak-Olasz térségre koncentrál, nála viszont változás figyelhető meg e téren, lévén Sziciliában is alapított egy központot, hogy jobban részt vehessen a menekültválság kezelésében. Kiemelhetjük azt is, hogy ez a szervezet jelentős tevékenységet fejt ki az antiradikalizmus csökkentésében és az olasz egyházak közti élénkebb párbeszéd kialakításában is.

Felhasznált irodalom

- A CICI alkotmánya, https://amblavana.esteri.it/resource/2013/07/68802_f_amb61S-tatutoCici.pdf (Letöltve: 2019. 04. 06.)
- Az IKOU értékei, www.ucoii.org/valori/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Az IKOU tevékenységei, UCOII, Servizi, www.ucoii.org/servizi/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Az IKOU története, UCOII, Storia, www.ucoii.org/storia/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Az OIKK alkotmánya, www.scribd.com/document/341329834/Statuto-Centro-Islamico-Culturale-d-Italia (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Az OIVK antiradikális tevékenysége, COREIS, Antiradicalismo, www.coreis.it/wp/antiradicalismo/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Az OIVK önmagáról, Comunità Religiosa Islamica Italiana, Chi siamo, www.coreis.it/wp/chi-siamo/, (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Balduzzi, Paolo: Incontro con Abdellah Redouane, direttore del Centro Islamico Culturale d'Italia, 2010, <https://romaamor.org/2010/09/09/incontro-con-abdellah-redouane-direttore-del-centro-islamico-culturale-ditalia-a-roma-da-quasi-14-anni/> (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Biagioni, M. Chiara: Giovani cristiani e musulmani: "In un contesto di conflitto e incomprensione, noi crediamo nel valore dell'incontro", 2018, www.agensir.it/italia/2018/09/03/giovani-cristiani-e-musulmani-in-un-contesto-di-conflitto-e-incomprensione-noi-crediamo-nel-valore-dellincontro/ (Letöltve: 2019. 04. 09.)
- Centro islamico Culturale d'Italia condanna assalto di Dacca, 2016, <http://agenziastampaitalia.it/politica/politica-nazionale/29986-terrorismo-centro-islamico-culturale-d-italia-condanna-assalto-di-dacca> (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Ciocca, Fabrizio: Musulmani in Italia: una presenza stabile e sempre più italiana, www.lenius.it/musulmani-in-italia/ (Letöltve: 2019. 04. 04)
- Comunità Religiosa Islamica Italiana, Spiritualità, www.coreis.it/wp/spiritualita/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Gaudino, Ugo: Islam e radicalizzazione jihadista in Italia: cosa possiamo imparare dal caso francese? Iriad Review, (2018/4) 6–7. www.archiviodisarmo.it/index.php/it/archivio-online/finish/292/4674 (Letöltve: 2019. 04. 06.)
- Gnagni, Francesco: Ecco i veri numeri sui musulmani in Italia. Parla il prof. Introvigne, 2016, <http://formiche.net/2016/11/21/le-religioni-il-pluralismo-e-le-minoranze-secondo-il-rapporto-cesnur-parla-il-sociologo-introvigne/> (Letöltve: 2017. 05. 08.)

- Gregori, Carina: Dipartimento di scienze della formazione, Corso di laurea educatore professionale di comunità, Roma Università Degli Studi, 2017–2018.
- IKOU, Technikai Iroda, UCOII, Ufficio tecnico, www.ucoii.org/ufficio-tecnico/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Immigrati e religioni in Italia: gli ortodossi superano i musulmani, www.ismu.org/wp-content/uploads/2018/03/Immigrati-e-religioni-in-Italia-2017_27.3.2018-1.pdf (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Italy, U.S. Department of State, <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/irf/2009/127317.htm> (Letöltve: 2019. 04. 04.)
- La Chiesa e l'Islam, 2008, www.documentazione.info/la-chiesa-e-lislam-0 (Letöltve: 2019. 04. 09.)
- La Comunità Religiosa Islamica Italiana (COREIS), www.cesnur.com/lislam-e-i-movimenti-di-matrice-islamica-in-italia/la-comunita-religiosa-islamica-italiana-co-re-is/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- La Lega Musulmana Mondiale – Italia e il Centro Islamico Culturale d'Italia, www.cesnur.com/lislam-e-i-movimenti-di-matrice-islamica-in-italia/la-lega-musulmana-mondiale-italia-e-il-centro-islamico-culturale-ditalia/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Lo sforzo più grande è proprio cambiare noi stessi, IKOU, 2016, www.ucoii.org/1756/news-eventi/sforzo/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Malpica, Massimo: Il leader degli islamici d'Italia vuole rifilarci milioni di profughi, Il Giornale, www.ilgiornale.it/news/politica/leader-degli-islamici-ditalia-vuole-rifilarci-milioni-1120823.html (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Moschea di Roma, Centro Islamico culturale, Pro Loco Roma Capitale, www.prolocoroma.it/moschea-di-roma-centro-islamico-culturale/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Moschea di Roma: partono i corsi di italiano per gli imam, 2016, http://roma.corriere.it/notizie/cronaca/16_luglio_24/moschea-roma-partono-corsi-italiano-gli-imam-55026634-5175-11e6-a1bb-4fa8da21b0a1.shtml (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- OIVK menekültválság során tett erőfeszítései, COREIS, Integrazione, www.coreis.it/wp/integrazione/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- OIVK oktatáspolitikai, COREIS, Educazione, www.coreis.it/wp/educazione/ (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Olasz alkotmány, 8, cikkely, www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/cost/art8.htm (Letöltve: 2017. 05. 08.)
- Pacini, Andrea: Il discorso sul rapporto fra Chiesa e musulmani presenti in Italia, formulato a partire dal Concilio Vaticano II, si snoda sia a livello teologico e istituzionale sia in relazione al quotidiano, 2018, www.oasiscenter.eu/it/chiesa-cattolica-musulmani-in-italia (Letöltve: 2019. 09. 19.)
- Quanti sono i musulmani in Italia? www.ilpost.it/2016/12/14/numero-musulmani-italia/
- Ricucci, Roberta: Religione e politica nell'Islam territoriale, Differenze tra le prime e le seconde generazioni, *Quaderni di Sociologia*, 66 (2014). DOI: <https://doi.org/10.4000/qds.320>
- Soci Fondatori, www.sezione-italiana-cici.org/?page_id=285 (Letöltve: 2019. 04. 06.)

Ucoii: Al nord musulmani discriminati, 2010, www.stranieriinitalia.it/attualita/attualita/attualita-sp-754/ucoii-al-nord-musulmani-discriminati.html (Letöltve: 2017. 05. 08.)

Zatti, Nadia: „Ho un cervello sotto il velo!” Il punto di vista delle donne musulime, Cavinato Editore International, Brescia, Italia, 2013.